

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра ґрунтознавства та охорони ґрунтів ім. проф. М.К. Шикули

ЗАТВЕРДЖЕНО

ННІ лісового і садово-
паркового господарства,

“ ” 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ
“ЛІСОВЕ ҐРУНТОЗНАВСТВО”**

Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність Н4 «Лісове господарство»

Освітня програма Лісове господарство

ННІ лісового і садово-паркового господарства

Розробники: професор, доктор с.-г. наук Балаєв Анатолій Джалілович
доцент, кандидат с.-г. наук Карабач Катерина Сергіївна

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни. Навчальна практика з дисципліни «Лісове ґрунтознавство» проводиться на 2-му курсі денної форми навчання ННІ лісового і садово-паркового господарства, ОС «Бакалавр», спеціальність Н4 «Лісове господарство». Тривалість практики за навчальним планом – 5 днів (30 академічних годин). Навчальну практику студенти проходять після засвоєння теоретичного курсу, проведення лабораторного практикуму з дисципліни та складання іспиту.

Практика розміщена на <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5800>

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	Бакалавр
Спеціальність	Н4 “Лісове господарство”
Освітня програма	Лісове господарство
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Нормативна
Загальна кількість годин	30
Кількість кредитів ECTS	1
Кількість змістових модулів	1
Форма контролю	Залік

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної практики

Метою даної практики є вивчення факторів і умов ґрунтоутворення, ґрунтових режимів і процесів, просторового розміщення, ознак і властивостей основних типів ґрунтів, як середовище росту лісових культур, географічне поширення та раціональне використання у лісівництві.

Завданням навчальної практики буде освоєння таких питань:

- 1) Вивчення факторів ґрунтоутворення досліджуваної території та їх вплив на формування і розвиток ґрунтів.
- 2) Ознайомлення з природними ландшафтами зони Полісся (мішані ліси, болотні масиви, борові тераси, заплави рік, моренно-зандрові рівнини) і зони Лісостепу (болотно-лучні, лісо-лучні, лучні, степові) та проведення їх геоботанічного і ґрунтового дослідження.
- 3) Дослідження закономірностей залягання ґрунтів на різних елементах рельєфу, з визначенням довжини, крутості схилу та його експозиції.
- 4) Практичне освоєння морфолого-генетичного аналізу ґрунтів в польових умовах.
- 5) Проведення дослідження видового та кількісного складу мезофауни в природних ґрунтах.
- 6) Дослідження деревної, чагарникової та трав'яної рослинності та їх вплив на напрямок розвитку ґрунтоутворюючого процесу.

7) Виявлення причин розвитку ерозійних процесів, заболочування, переущільнення, засолення та нераціонального використання досліджуваних ґрунтів.

8) Ознайомлення з агротехнічними, лісомеліоративними та гідротехнічними заходами регулювання поверхневого стоку та водного режиму ґрунтів (вали-тераси, лісосмуги, лотки-швидкотоки, осушувальні системи).

База проведення практики: Національний природний парк «Голосіївський», Інститут садівництва НААН України с. Новосілки, НУБіП, навчальна лабораторія 2-го корпус кафедри ґрунтознавства та охорони ґрунтів.

Перелік навчальних дисциплін, які передують вивченню: «Лісове ґрунтознавство»

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі лісового і мисливського господарства або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів лісівничої науки і характеризується комплексністю та відповідністю природних зональних умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати знання і уміння лісівничої науки й практичний досвід ведення лісового господарства.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Відповідно до навчального плану для виконання програми навчальної практики з дисципліни «Лісове ґрунтознавство» відводиться 30 академічних годин. Практика триває 5 робочих днів. Кожна з академічних груп студентів розділяється на підгрупи по 4-5 чоловік, які отримують індивідуальні завдання для вивчення в польових умовах морфологічних ознак ґрунтів.

Роботи, які виконуються студентами в процесі навчальної практики діляться на **польові та камеральні**.

При вивченні ґрунтів в **польовий період** практики застосовується морфолого-генетичний метод. В польових умовах студентами виконується закладка ґрунтового розрізу і прив'язка його на місцевості, опис факторів ґрунтоутворення, морфолого-генетичний аналіз профілю ґрунту та відбір зразків з кожного генетичного горизонту для побудови мікромонолітів.

В камеральний період студенти оформлюють польовий щоденник та будують мікромоноліти ґрунтів, що досліджувались в польовий період практики.

Досліджуються дерново-підзолисті, сірі опідзолені, лучні, лучно-чорноземні ґрунти. Практика проводиться на території Національного природного парку «Голосіївський» (Голосіївське лісництво лісопаркового господарства «Конча-Заспа» та на території Інституту садівництва НААН України с. Новосілки.

Обладнання та інструменти

Під час практики використовується наступне обладнання та інструменти: компас, GPS-навігатор, екліметр, совкова та штикова лопати, ґрунтознавчий ніж, лінійка, вода, розчин 10%-ної соляної кислоти.

Для дистанційного навчання – досліджуються ґрунти території за місцем проживання.

Протягом практики студенти підтримують зв'язок із викладачем за допомогою електронної пошти (karabach_ks@ukr.net), у Viber та у форматі відеоконференцій на платформі ZOOM.

З урахуванням зональних особливостей ґрунтового вкриття бази навчальної практики можливі наступні варіанти розподілу часу, необхідного для вивчення властивостей окремих типів ґрунтів.

Структура навчальної практики

№	Зміст і завдання	Години
День 1	Проведення інструктажу з техніки безпеки. Методика дослідження ґрунтів у полі (закладка розрізу, морфолого-генетичний аналіз профілю). Фактори та умови, ґрунтові режими та процеси зони Полісся. Морфологічний аналіз профілю дерново-підзолистих ґрунтів на водно-льодовикових відкладах.	5
День 2	Фактори та умови, ґрунтові режими та процеси зони Полісся. Морфологічний аналіз профілю дерново-підзолистих ґрунтів на моренних відкладах та дерново-прихованопідзолистих на делювіальних піщаних відкладах.	5
День 3	Фактори та умови, ґрунтові режими та процеси зони Лісостепу. Морфологічний аналіз профілю світло-сірих і сірих лісових ґрунтів. Морфологічний аналіз сірих опідзолених ґрунтів на лесовидному суглинку.	5
День 4	Закладка розрізу, опис факторів, умов та процесів ґрунтоутворення, вивчення будови профілю та морфологічних властивостей темно-сірих лісових ґрунтів на лесі.	5
День 5	Закладка розрізу, опис факторів, умов та процесів ґрунтоутворення, вивчення будови профілю та морфологічних властивостей лучно-чорноземних і лучних ґрунтів на лесі.	5
Самостійна робота	Оформлення польових щоденників, підготовка до захисту.	5
Разом		30

Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
День 1. Виконання програми практики. Морфологічний опис розрізу №1. Ведення польового щоденника.	ПРН4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства.	14
День 1. Виконання програми практики. Морфологічний опис розрізу №2, 3. Ведення польового щоденника.	ПРН4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства.	14
День 1. Виконання програми практики. Морфологічний опис розрізу №4, 5. Ведення польового щоденника.	ПРН4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства.	14
День 1. Виконання програми практики. Морфологічний опис розрізу №6. Ведення польового щоденника.	ПРН4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства.	14
День 5. Виконання програми практики. Морфологічний опис розрізу №7, 8. Оформлення звіту з практики.	ПРН4. Володіти базовими гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення лісового господарства.	14
Захист звіту (ТЕСТ) або співбесіда.		30
Всього		100

Кожен студент працює **індивідуально**.

Всі роботи виконує самостійно під керівництвом викладача.

Кожен студент веде електронний щоденник з практики та готує звіт про проходження практики і презентацію з фотокаталогом об'єктів дослідження. Студент допускається до захисту звіту за умови присутності та безпосередньої участі у роботі протягом практики.

Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно

0-59	незадовільно
------	--------------

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс навчальної практики
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5800>

2. А.Д. Балаєв, Л.І. Кучер, В.М. Козак. Методичні вказівки до навчальної практики із дисципліни “Лісове ґрунтознавство” для студентів ОКР “Бакалавр” напряму 6.090103 – «Лісове і садово-паркове господарство» денної форми навчання. К.: 2016. – 27 с.

Рекомендовані джерела інформації.

1. Лісове ґрунтознавство: конспект лекцій для самостійної роботи студентів денної форми навчання освітнього ступеня «Бакалавр» зі спеціальності 205 «Лісове господарство» / уклад.: А.Д. Балаєв, К.С. Карабач. - К., 2023. - 178 с.

<http://dspace.nubip.edu.ua/handle/123456789/9069>

2. Балаєв А.Д. Ґрунтознавство з основами геології: Навчальний посібник / Балаєв А.Д., Піковська О.В. – Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2016. – 472 с. <http://dspace.nubip.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/3924>

3. Забалуєв В.О., Балаєв А.Д., Тонха О.Л., Піковська О.В. Ґрунтові деградації і технології відтворення родючості ґрунтів. К. Видавничий центр НУБіП України, 2023. 240 с.

4. Інтерактивна карта ґрунтів України. Електронний ресурс:
<https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#close>